

En nu zelf een stap verder zetten

Tenzij de wind plotseling uit een hele andere hoek gaat waaien zal er binnenkort een einde komen aan één van de moeilijkste en gevaarlijkste uitzendingen van de krijgsmacht sinds 1990: de missie in Uruzgan. Dat de eenheden wel enige tijd voor recuperatie kunnen gebruiken behoeft geen betoog.

Tijdens deze missie, maar natuurlijk ook al eerder, is een schat aan ervaringen opgedaan. Veel collega's hebben de moeite genomen om hun persoonlijke belevenissen te delen met de achterblijvers in Nederland. Ze zijn gewaardeerde sprekers geweest tijdens lezingen en symposia. Anderen hebben hun gedachten toevertrouwd aan het papier en ook in de *Militaire Spectator* hebben meerdere artikelen gestaan van auteurs die uitgezonden zijn geweest. Met name het aspect *counterinsurgency* heeft de laatste jaren veel pennen in beweging gebracht.

Al deze belevenissen zijn zeer waardevol en het is een goede zaak dat ze voor het nageslacht bewaard blijven. Maar we mogen het hier niet bij laten en zeker in de *Militaire Spectator* zal nu de vervolgstap moeten worden gezet. Ervaring is immers een uitstekende bron voor kennis, maar die stap gaat niet vanzelf. Tot nu toe zijn de lezingen en artikelen veelal beschrijvend van aard geweest, korte nabeschouwingen daargelaten. Die beschrijvingen zijn verhoudingsgewijs wel diepgaander dan de artikelen van journalisten in de media. De auteurs – de uitgezonden collega's – zijn immers geen toevallige passanten die iets bijzonders hebben meegeemaakt, maar ervaren officieren die de gebeurtenissen met een zekere kennis van zaken hebben aanschouwd. Door kennis en ervaring keken zij in het uitzendgebied gericht om zich heen

en dat maakt hun beschrijvingen zo waardevol. Zelfs al worden de belevenissen in de vorm van een persoonlijk dagboek aan ons verteld, dan nog is er een expert aan het woord.

Het verzamelen van data, van relevante feiten, is het begin van alle wetenschap, dus ook van de krijgswetenschap. In die zin is het dus heel essentieel dat onze collega's de moeite hebben genomen om hun bijzondere ervaringen in lezingen te verwerken of op te schrijven. Omgekeerd is het belangrijk dat de krijgsmacht hen daartoe in de gelegenheid heeft gesteld en ook op andere manieren probeert de opgedane kennis vast te houden. Dat is een waardevol begin, maar hoe nu verder?

De vervolgstap is het overgaan op een diepere analyse, de verwerking van deze data, niet alleen op het niveau van *lessons learned*, maar fundamenteeler. De uitgezonden eenheden hebben meer ervaring opgedaan dan het lopen van patrouilles en het uitzetten van wachtposten. Natuurlijk mogen die meer tactische lessen niet vergeten worden, maar de bijzondere missie naar Uruzgan levert de krijgsmacht ook andere kennis op.

De strijd in Afghanistan heeft de krijgsmacht weer in het middelpunt van het hedendaagse krijgswetenschappelijke debat geplaatst. Welke kant gaat de oorlogvoering op en wat betekent dat voor de samenstelling en uitrusting van de krijgsmacht? Net als bij de eerste uitzendingen naar Cambodja en voormalig Joegoslavië is de Nederlandse defensieorganisatie opnieuw geconfronteerd met de veranderende strijdwijze in het tijdperk na de Koude Oorlog. Ditmaal ging het om *counterinsurgency*,

hoewel sommigen dat woord aanvankelijk liever niet wilden horen. Op zich zou dat laatste alleen al een nader onderzoek rechtvaardigen. De redactie pleit derhalve voor een kritische reflectie op de missie in Uruzgan. Counterinsurgency was de kern van die missie en ook toonaangevende landen als de VS, Groot-Brittannië en Israël worstelen met dat type operaties. Ook is er sinds 2003 extreem veel gepubliceerd op dit terrein. Passen onze operationele ervaringen daarbinnen of zijn er belangrijke verschillen? Was de Nederlandse krijgsmacht achteraf gezien goed uitgerust om er aan te beginnen? Hoe verschillend was de Nederlandse aanpak in Uruzgan nu werkelijk met die van andere krijgsmachten? Moeten we fundamentele keuzes maken nu we deze ervaring achter de rug hebben of kunnen we alles bij het oude laten?

Lastige vragen, die soms ook politiek geladen zijn. In Nederland zijn we dan al gauw geneigd om zulke vragen uit de weg te gaan. Zo verklaarde de staatssecretaris van Defensie onlangs dat er geen behoefte is aan een nader onderzoek naar het gewelddadige gedrag van ex-militairen. En dat terwijl een rapport uit Groot-Brittannië uitwijst dat daar relatief veel veteranen na hun dienstverlating in de gevangenis belanden en dat er mogelijk een relatie is met geweld dat zij bij uitzending hebben ervaren. Natuurlijk zijn er verschillen tussen de twee krijgsmachten, maar alleen een gedegen onderzoek kan aantonen of dit in Nederland een ander beeld te zien geeft.

Een ander lastig probleem is de acceptatie van de uitkomsten binnen de eigen defensieorganisatie. Juist omdat de betrokkenen nog in de

organisatie werkzaam zijn en al snel het gevoel krijgen dat de onderzoekers te weinig oog hebben voor hun verhaal, stuiten die wetenschappers vaak op veel weerstand. Je moet er zelf bij geweest zijn om te kunnen en te mogen oordelen, is een in dit verband veelvuldig gemaakte opmerking. Wetenschappelijk is dat geen juist standpunt, maar menselijk gezien is het heel verklaarbaar. De valkuil waarin de krijgsmacht nu niet moet trappen is het onderzoek dan maar uit te besteden aan derden. Zeker in dit geval, waarin de expertise intern ruim aanwezig is en de organisatie er zelf ook het meeste baat bij kan hebben, zou uitbesteding niet verstandig zijn. De krijgsmacht moet dit zelf ter hand nemen. Het laatste kritische zelfonderzoek gaat over het operationele optreden in de meidagen van 1940. De daaruit voortvloeiende 'groene serie' boeken maakt de lezer heel duidelijk welke lessen er uit die vijf dagen getrokken kunnen worden.

Het zelfonderzoek naar Uruzgan hoeft natuurlijk niet dezelfde omvang en reikwijdte te hebben als het onderzoek naar de meidagen van 1940. De redactie wil er slechts mee aangeven dat er vroeger een zekere traditie op dit terrein was die nu weer in ere hersteld kan worden. Aan de andere kant mag een dergelijk onderzoek niet te veel de vrije loop worden gelaten. Een zekere sturing is, mede gezien het gerubriceerde karakter van een deel van de feiten, wel op zijn plaats.

Alle feiten en data zijn in huis, de expertise om ze te analyseren en te vergelijken zijn ook binnen de organisatie aanwezig. Nu kan en moet er een vervolgstap gezet worden. De vraag is dan: wie pakt deze handschoen op? ■